ALMINE RECH

Kim Tschang-Yeul
L'origine du vide

Mar 14 — Apr 12, 2025 | Brussels

Almine Rech Bruxelles heeft het genoegen, 'L'origine du vide', de derde solotentoonstelling van Kim Tschang-Yeul, van 14 maart tot 12 april 2025 bij de galerij te presenteren.

Het levensverhaal van Kim Tschang-yeul werd gekenmerkt door strijd en ballingschap. Op slechts 15-jarige leeftijd ontvluchtte hij zijn geboortedorp in Noord-Korea. Hij zou zijn familie nooit terugzien; zo verloor hij zijn dierbare opa, de oprichter van de dorpsschool die hem inspireerde tot zijn artistieke roeping, voorgoed uit het oog. Vervolgens werd de kunstenaar gedwongen tegen de communisten te vechten, zag hij zijn vrienden verdwijnen en stief hij bijna aan het front. De burgeroorlog en ballingschap drukten onvermijdelijk hun stempel op de man.

Als erfgenaam van de naoorlogse Koreaanse stromingen heeft Kim Tschang-yeul in vijftig jaar een absoluut uniek en opmerkelijk oeuvre ontwikkeld, geconcentreerd rondom één motief: de waterdruppel. Deze druppels zijn niet gewoonweg de uitdrukking van een Aziatische gevoeligheid, verbonden met de natuur en spirituele filosofieën zoals zen of het taoïsme. Ze belichamen ook een proces van zuivering, van werk om het trauma van de oorlog te transformeren. De waterdruppel is immers geen gewone leegte, maar een nog zichtbare vorm van deze oorspronkelijke leegte, die uiteindelijk verdwijnt in het doek en plaatsmaakt voor een ruimte van stilte en licht.

Hoewel het oeuvre van Kim Tschang-yeul een gevoel van rust oproept, is deze schijnbare sereniteit het resultaat van een langdurig proces van transmutatie. In de eerste jaren van zijn carrière gaven zijn informele werken uitdrukking aan de obsessie van de schilder voor lichaamsmaterialen en -vloeistoffen, motieven die stuk voor stuk gruwelijkheid, geweld en oorlog kristalliseren. Geleidelijk, zoals blijkt uit zowel zijn schetsboeken als zijn meest geslaagde doeken, transformeerde dit viscerale materiaal tot een waterdruppel. Zijn bewondering voor Francis Bacon, meester in het uitbeelden van menselijk vlees en wonden, onderstreept deze dualiteit: terwijl Bacon het geweld van de wereld frontaal blootlegt, absorbeert Kim Tschang-yeul dit geweld en lost hij het op in het motief van de waterdruppel. Dit contrast onthult de volledige dubbelzinnigheid van zijn oeuvre.

Kim Tschang-yeul heeft duizenden waterdruppels geschilderd, allemaal gelijk en allemaal verschillend. Door het toepassen van zijn onverbiddelijke werkwijze, als die van een illusionist, met enkele variaties in de keuze van formaat en ondergrond, is zijn werk ongelooflijk effectief. Deze druppels getuigen ook van zijn innerlijke zoektocht, waarbij elke druppel, transparant en licht, het gewicht van zijn verleden en zijn lijden in zich draagt. In hun oneindige herhaling zijn deze druppels een eloquente demonstratie van de nauwkeurigheid en het precieze schaduw- en lichtwerk van Kim Tschang-yeul.

Sinds 1971 verklaart hij niets anders te kunnen doen. “Dit is wat ik moet doen,” zegt hij tijdens de persconferentie ter gelegenheid van de officiële opening van zijn museum in Korea. Deze druppels hebben ‘geen enkele betekenis’ zoals hij verduidelijkt, net zomin als de oneindige herhaling van dit motief gedurende vijftig jaar. Maar hoewel ze geen expliciete betekenis hebben, zijn ze voor de kunstenaar de manier om ‘te leven zonder angst’ en zijn ziel te ‘zuiveren’ van verschrikkingen uit het verleden. Voor Kim Tschang-yeul betekent deze zoektocht naar rust dat hij zijn angsten uitwist door het scheppen van de leegte die nodig is om de oorlog en de wonden uit het verleden te overleven.

De waarheid over de kunstenaar varieert met dezelfde verscheidenheid als de waterdruppels die door de jaren heen zijn ontstaan. De kunstenaar verbleef voornamelijk in Parijs en was een beleefde, gereserveerde, eenzelvige man die de monnik Bodhidharma citeerde en een groot liefhebber was van het werk van Lao Zi en Jean-Paul Sartre. Het was bekend dat hij over het algemeen zweeg, als een sfinx. Maar achter deze ogenschijnlijke rust ging een obsessie voor verschrikkingen en lijden schuil, een obsessie die hem zijn leven lang achtervolgde.

Uit de zeldzame vertrouwelijke mededelingen van de kunstenaar blijkt dat deze druppels dienden om de angsten van een ‘onnodig gecompliceerd’ leven uit te wissen en om ‘zonder angst te leven’. Ze zijn de metafoor van een proces van transmutatie, waarin de stroperige en dikke materie van lichaamsvloeistoffen, die hij in zijn schetsboeken onderzocht, geleidelijk veranderden in een lichte en doorschijnende waterdruppel. Dit proces van transformatie, van materie in lichtheid, weerspiegelt de taoïstische zoektocht naar een natuurlijke staat van de mens, vloeibaar en aanpasbaar als water.

Zijn oeuvre, op de grens van dolorisme en een vorm van mystiek, is magistraal en mysterieus tegelijk. De waterdruppel is niet precies hetzelfde als de leegte, maar is de nog zichtbare vorm ervan, en verdwijnt daarna in het doek (vlek) waarna slechts het lege doek achterblijft. Dat lege doek zelf belichaamt volgens de kunstenaar de oorspronkelijke leegte die we in het boeddhisme en het taoïsme vinden: een leegte die niet gelijkstaat aan helemaal niets, maar een opening is, een kans voor transformatie, voor de onmetelijkheid van het onzichtbare.